

Struweellaag met braam en wilg

Ronny Sprong (IPC): 'Blad vormt een natuurlijke compostlaag, die vocht vasthoudt, de bodem beschermt en voeding geeft aan schimmels en micro-organismen.'

'Als we echt de natuur volgen, moeten we leren soms niets te doen'

Natuurvolgend beheer en onderhoud buitenruimte: op school en in de praktijk

Natuurvolgend beheer klinkt ingewikkeld, maar is eigenlijk simpel: laat de natuur haar werk doen en grijp alleen in als het echt nodig is. 'In Nederland is een groot deel van de buitenruimte strak onderhouden, met grasvelden, hagen en bomen die keurig in de rij staan. Maar de natuur werkt anders: die groeit in patronen, creëert structuren en herstelt zichzelf', aldus opleidingscoördinator en senior adviseur Ronny Sprong van IPC Groene Ruimte. 'Het is een oproep aan iedereen in het groenbeheer: durf meer los te laten en laat de natuur haar werk doen.'

Auteur: Karlijn Raats

'De Nederlandse buitenruimte is vaak ontworpen op basis van netheid en gemak, maar dat staat soms haaks op biodiversiteit en ecologische veerkracht', zegt Sprong. 'Bij natuurvolgend beheer kijk je eerst wat een plek al te bieden heeft voordat je ingrijpt. Denk aan natuurlijke omstandigheden zoals bodem, vocht en de soorten die er van nature thuishoren, maar ook aan bestaande waarden zoals oude zaadbronnen, bijzondere bomen of structuren die al aanwezig zijn. Die bestaande waarde kun je versterken in plaats van vervangen. Kortom: het gaat om erkenning van wat er al is en vandaaruit werken. Dat kan variëren van extensief maaien en het laten liggen van blad tot het laten liggen van dood hout en het aanleggen van kleine moeraszones in de wijk. Op grotere schaal gebeurt hetzelfde, bijvoorbeeld het heropenen van nevengeulen om rivieren meer ruimte te geven en natuurlijke uiterwaarden te herstellen.'

Laten liggen of verwijderen

Veel beheer gaat nog uit van bladblazers en

afvoeren; bij natuurvolgend beheer laat men blad liggen waar het kan en wordt dat blad gebruikt om groeiplaatsen te verbeteren, het bodemleven te voeden en structuur op te bouwen. Sprong legt uit: 'Blad vormt een natuurlijke compostlaag, die vocht vasthoudt, de bodem beschermt en voeding geeft aan schimmels en micro-organismen. Als je dat laat liggen, hoef je geen nieuwe groeimedia of compost in zakken aan te voeren. Dat geldt voor de openbare ruimte, maar ook voor particuliere tuinen. Ook als je dood hout laat liggen, kunnen daar weer allerlei boomgasten in. Dit versterkt de boomwaarde en de biodiversiteit.'

Afwisseling en diversiteit in gras en groen

In bermen en grasvelden wordt natuurvolgend beheer toegepast door het gras op verschillende manieren zo extensief mogelijk te maaien. Zo wordt er gefaseerd gemaaid: sommige stukken gras blijven langer staan, zodat bloemen en kruiden kunnen bloeien. Bij sinusmaaien ontstaan golvende patronen in het gras, waardoor er variatie is in hoogte en structuur. En

Ronny Sprong

met mozaïekmaaien worden kleine stukjes gras afwisselend kort of lang gemaaid, waardoor er verschillende leefplekken ontstaan voor planten en dieren. Sprong: 'Bij alle maaiwijzen is het doel het bereiken van variatie in structuur, leeftijd en soort. Het uitgangspunt is dat een deel van de kruidenvegetatie ouder dan een jaar moet worden. De kreet "schoon en kaal de winter in" is niet meer van deze tijd.'

Sprong vervolgt: 'Dit idee van gevarieerd onderhoud en structuurvariatie kun je ook gebruiken bij struiken, bomen en ander groen. Want een belangrijk onderdeel van natuurvolgend beheer is de struweellaag, die essentieel is voor de biodiversiteit: vogels vinden er voedsel en schuilplekken, insecten leven op en tussen de struiken en kleine zoogdieren gebruiken de structuur om zich te verplaatsen en te nestelen. Dit is de laag van lage bomen, struiken en heesters, die in veel woonwijken is wegbezuinigd. Door de struweellaag terug te brengen, versterk je niet alleen de biodiversiteit, maar verbeter je ook de robuustheid van het groen. De struweellaag helpt bij wateropvang, biedt schaduw en draagt bij aan een klimaatbestendig ecosysteem.'

Van traditioneel naar natuurvolgend

Het verschil tussen traditioneel en natuurvolgend beheer is groot. Sprong: 'Bij traditioneel beheer staan esthetiek, netheid en economische efficiëntie voorop. Bij natuurvolgend beheer staan locatiespecifieke uitgangspunten en natuurlijke processen centraal. Dat vraagt een ander soort vakmanschap. Medewerkers moeten begrijpen waarom minder doen soms beter is, hoe ze de groeiplaatsen kunnen verbeteren en hoe ze de biodiversiteit kunnen stimuleren zonder dat het meteen rommelig oogt.' Natuurvolgend beheer vraagt ook iets van het beleid en de contracten. 'We moeten af van het netheidsyndroom en traditionele bestekken waarin alles strak en glad wordt voorgeschreven', zegt Sprong. 'In plaats daarvan kijken we naar doelen zoals robuustheid, biodiversiteit en ecosysteemfuncties. Daarbij horen nieuwe werkvormen, waarin de variatie in meer en minder doen soms het belangrijkste onderdeel is.'

In de praktijk lopen beheerders vaak tegen uitdagingen aan. Mensen zeggen soms dat het er rommelig uitziet. Dat beaamt Sprong. 'Dan moet je uitleggen dat structuurvariatie en natuurlijke successie juist goed zijn voor de

IPC en natuurvolgend beheeropleidingen

IPC Groene Ruimte ondersteunt natuurvolgend beheer via praktische en beleidsgerichte opleidingen. De tweedaagse training 'Natuurvolgend onderhoud' leert hoe dagelijks grasmaaien, snoeien en onkruidbeheer afgestemd kunnen worden op natuurlijke processen. De focus ligt op veerkrachtige vegetaties, biodiversiteit en het versterken van natuurlijke patronen in het groen.

De cursus 'Biodiversiteit in de praktijk' legt uit hoe bodem, water, licht en leven elkaar beïnvloeden en hoe je dat praktisch toepast in het beheer. De training maakt biodiversiteit meetbaar en laat zien hoe je die koppelt aan beleid, ontwerp en uitvoering.

Daarnaast biedt IPC de opleiding 'Toekomstgerichte groenvoorziener', waarin duurzaam beplantingsontwerp, biodiversiteit en klimaatadaptatie centraal staan, en de European Treeworker (ETW)-opleiding, met ecologisch verantwoorde werkmethoden, boomgezondheid en groeiplaatsen als kernonderwerpen. Ook bij cursussen zoals 'Groen beleid onder de Omgevingswet' worden wetgeving en beleid aan natuurvolgend beheer gekoppeld.

Sprong: 'Door deze combinatie van praktische en beleidsgerichte trainingen leren zowel uitvoerders als beleidsmakers natuurvolgend te werken, vakmanschap te tonen en de natuur haar werk te laten doen.'

leefomgeving. Want natuurvolgend beheer is meer dan een techniek, het is een denkwijze. We investeren in robuust groen, biodiversiteit en gezonde bodemstructuren. Het vraagt een verandering in mindset bij bedrijven, gemeenten en bewoners. Als dat lukt, krijgen we groene ruimtes die veerkrachtig en ecologisch waardevol zijn.'

'Het vraagt vakmanschap, kennis en lef om het traditionele esthetische beeld los te laten'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!